

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Богдани СТЕЦИК на дисертацію Сергія ПЕРЕТЯТКА «Розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право

Як свідчить статистика, заходи з протидії кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 263¹ КК України, достатньої ефективності не мають, а стан досудового розслідування потребує вдосконалення. Низька питома вага розслідуваних кримінальних правопорушень обумовлюється їх латентністю, вдосконаленням способів їх учинення, зосередженістю правоохоронних органів на розкритті та розслідуванні інших протиправних діянь. Крім цього, в 2022 році до КПК України внесено зміни у зв'язку із запровадженням особливого правового режиму досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану, що також зумовило специфіку проведення окремих процесуальних дій та організаційно-тактичних основ слідчого в кримінальному провадженні.

Вказані питання набувають особливої актуальності та спонукали дисертанта з сучасних позицій на базі чинного кримінального процесуального законодавства дослідити особливості незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, та сформувані на основі цього науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на удосконалення методики розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії.

З огляду на такий стан речей, **актуальність рецензованої дисертації є беззаперечною**, адже Сергій ПЕРЕТЯТКО поставив перед собою амбітні завдання, зокрема щодо з'ясування стану наукової розробленості проблем розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв; формування криміналістичної характеристики вказаних кримінальних правопорушень; виділення типових слідчих ситуацій та версій початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень досліджуваної категорії; розробки рекомендацій щодо підвищення якості взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час досудового розслідування; визначення основних завдань й особливостей проведення огляду в кримінальних провадженнях цієї категорії; розкриття тактичних особливостей проведення допиту свідків, підозрюваних під час розслідування зазначених кримінальних правопорушень; виокремити найбільш ефективні види експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України; окреслення тактичних та процесуальних особливостей проведення окремих слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях досліджуваної категорії (стор. 19-20), які, на погляд

рецензента, практично успішно вирішив.

Зазначаючи про актуальність рецензованої наукової праці, її **наукову новизну**, справедливим буде відзначити, що все ж певна кількість наукових розвідок присвячувалась суміжним проблематикам, окремі з них вельми близькі із розглядуваною та виконані за аналогічною з рецензованою дисертацією науковою спеціальністю. За кількісною ознакою та обсягом виділю наукові праці таких дослідників, як В. П. Бахін, Р. С. Белкін, П. Д. Біленчук, В. К. Гавло, І. В. Гловюк, В. І. Галаган, В. Г. Гончаренко, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. О. Коновалова, А. В. Кофанов, В. С. Кузьмічов, В. К. Лисиченко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, А. В. Мовчан, В. Т. Нор, М. А. Погорецький, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, В. В. Тіщенко, П. В. Цимбал, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило, В. В. Юсупов, О. О. Юхно. Якщо задатися питанням, чи використав дисертант належним чином науковий приріст у кримінальній процесуальній доктрині від праці цих дослідників, то моя відповідь буде ствердною, бо на шпальтах рецензованої мною дисертації тенденція продовження започаткованої ними, а почасти і набулої подальшого розвитку наукової дискусії чітко простежується. Із гідною долею уваги підійшов здобувач і до тих аналізів, умовиводів та новацій, якими наповнені монографії В. С. Шаповалової «Поняття співвідношення та класифікація кримінальної зброї (криміналістичний аспект)» (2015), С. П. Мельниченка «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї» (2016), О. С. Тарасенка «Розслідування незаконного поводження з вогнепальною зброєю, що вчиняється злочинними об'єднаннями» (2017), Д. В. Андреева «Кримінальна характеристика та особливості розслідування незаконного обігу зброї» (2019) та С. В. Козаченка «Доказування у кримінальних провадженнях, пов'язаних із незаконним обігом вогнепальної зброї або боеприпасів» (2023), оскільки їх дотичність до тих завдань, які поставив перед собою здобувач у дисертації, є очевидною. Відомо здобувачеві й про той кут зору, під яким досліджували означену проблематику Ю. М. Береза, К. О. Чаплинський, О. О. Волобуєва, А. О. Волобуєв та М. Г. Щербаковський.

Згоджуюся з висновком автора, що незважаючи на беззаперечну теоретичну та практичну значущість окремих методичних рекомендацій, запропонованих зазначеними науковцями, доводиться констатувати, що вони не цілком враховують поліаспектність характеру кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263¹ КК України, що підкреслює важливість комплексного дослідження сутності незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв, а також розроблення криміналістичних рекомендацій, спрямованих на оптимізацію розкриття та розслідування вказаних кримінальних правопорушень (стор. 18).

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів проведених досліджень.

Автор стверджує: «...робота є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому розроблено наукові засади організації розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» (стор. 21-22 дисертації) і результати вивчення шпальт цієї наукової розвідки фактично змушують погодитися із дисертантом. Оскільки на відміну від тих, хто у цій царині випередив дисертанта, здобувач зумів поєднати науковий приріст від досліджень попередників, потреби практики (позаяк систематизував статистичну звітність про стан злочинності та результати роботи правоохоронних органів за 2018-2023 роки, вивчив матеріали 127 кримінальних проваджень, встановлював через опитування слідчих та оперативних співробітників Національної поліції, прокурорів затребуваність наукового обґрунтування певних криміналістичних та процесуальних аспектів у цій царині) та власні авторські підходи до тих проблем, які назріли у зазначеній сфері за умов звичного режиму кримінального провадження, а також його здійснення за умов воєнного стану тощо. Для обґрунтування власних підходів до вирішення задекларованої проблематики значну позитивну роль відіграла й вдало скомпонована емпірична база.

Отож, за результатами дослідження сформульовано та обґрунтовано низку важливих положень, висновків і пропозицій, які конкретизують новизну отриманих результатів щодо виокремлення найбільш значимих елементів криміналістичної характеристики незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв: даних про предмет, спосіб, обстановку, слідову картину вчинення кримінального правопорушення та особу злочинця; розкрив зміст слідової картини означених кримінальних правопорушень, охарактеризовано класифікацію таких слідів, як сліди внесення конструктивних змін у вогнепальну зброю, боєприпаси, вибухові речовини та пристрої, сліди рук, взуття, транспортних засобів; предмети і речі, залишені злочинцями на місці події; мікрооб'єкти; електронні відображення; здійснив типізацію вихідних слідчих ситуацій початкового етапу розслідування зазначених кримінальних правопорушень, на підставі чого класифіковано типові слідчі версії, що підлягають перевірці: про спосіб учинення кримінального правопорушення; про особу злочинця; про наявність спільників; про вчинення інших кримінальних правопорушень, зокрема вчинених шляхом застосування виявлених предметів озброєння (стор. 21, висновки до розділів та загальні висновки).

Інші положення, котрі задекларовано у науковій новизні, є такими, що удосконалені дисертантом та набули подальшого розвитку у порівнянні із досягненнями його попередників. Серед них варто виділити такі, як: удосконалено підхід до класифікації основних способів вчинення таких кримінальних правопорушень: виготовлення (щодо усіх предметів озброєння, визначених у диспозиції ст. 263¹ КК України); переробка, видалення маркування, зміна маркування (лише щодо вогнепальної зброї); надано криміналістичні

рекомендації щодо комплексу слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та інших організаційних заходів на початковому етапі розслідування; виокремлено організаційно-тактичні особливості слідчого огляду, зокрема огляду зброї та інших предметів озброєння, які обумовлюються місцем учинення кримінального правопорушення та слідчою ситуацією початкового етапу розслідування (стор. 22-23).

Певний вплив на формування результатів наукового пошуку справив і той факт, що здобувач має власний практичний досвід роботи у сфері тих практичних проблем, які й намагається вирішити на шпальтах рецензованої дисертації.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. Дисертація підготовлена на належному науковому рівні. Простежується кореляційний зв'язок між завданнями, отриманими пунктами наукової новизни та висновками в рамках задекларованого предмета дослідження та поставленої перед собою автором мети. Робота включає три розділи, які налічують в собі 8 підрозділів, і ця конструкція дозволила її автору через філософсько-методологічні засади дослідження донести до читача такі аспекти задекларованої проблематики, як стан наукової розробки проблем розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв; криміналістична характеристика зазначених кримінальних правопорушень; організація початкового етапу їх розслідування; особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій та ін.

Загалом текст дисертації засвідчує належний рівень оволодіння дисертантом методологією наукової діяльності та, як результат – вірне застосування ним цього інструментарію (діалектичного, герменевтичного, загальнонаукових та спеціально-наукових методів) у перебігу проведення наукового дослідження.

Отож, наповнення **першого розділу роботи «Теоретико-методологічні засади та криміналістична характеристика незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв»** повністю відповідає його назві.

Зокрема, аналізуючи всю сукупність попередніх наукових досліджень, здобувачем вказано, що незважаючи на ґрунтовну розробленість загальних проблем розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом предметів озброєння, у сучасній доктрині не було вироблено окремих методик, які б стосувались саме незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв (стор. 52-53, 81).

Автором з'ясовано типові місця незаконного виготовлення, переробки чи ремонту злочинцями предметів озброєння, зокрема: домоволодіння (квартири, дачі, підвали, надвірні споруди); інші законспіровані місця (гаражні кооперативи, спеціально облаштовані майстерні тощо); місця роботи, навчання, несення служби. Час вчинення кримінального правопорушення у різного роду домоволодіннях не має чіткої характеристики, оскільки зазвичай обирається злочинцем довільно (стор. 79, 85).

Здобувачем виявлено тенденції до вдосконалення та осучаснення способів незаконного виготовлення, переробки чи ремонту предметів озброєння: високотехнологічна переробка, виготовлення з використанням сучасних технічних засобів; використання довідникової інформації, купівля окремих конструктивних механізмів, деталей до предметів озброєння через Інтернет сайти; застосування засобів маскуванню (використання сучасних засобів комунікації, знищення невдалих зразків зброї та її основних частин, створення тайників тощо) (стор. 65).

Другий розділ роботи «Організація початкового етапу розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» формують такі підрозділи, як типові слідчі ситуації та версії початкового етапу розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії, взаємодія слідчих та оперативних підрозділів під час досудового розслідування.

На стор. 91-97 дисертації здобувач, проаналізувавши цілу низку, як схожих, так і протилежних переконань науковців, а також кримінальні провадження за ст. 263¹ КК України, виокремив типові слідчі версії початкового етапу, які мають бути перевірені під час розслідування, зокрема: про спосіб учинення кримінального правопорушення; про особу злочинця; про наявність спільників; про вчинення інших кримінальних правопорушень, зокрема шляхом використання виявлених предметів озброєння та ін.

Резонними є криміналістичні рекомендації науковця, спрямовані на використання та удосконалення таких найбільш розповсюджених форм взаємодії слідчих та оперативних підрозділів у вказаній категорії кримінальних проваджень. Зокрема, до процесуальних форм взаємодії віднесено: доручення слідчим виконання слідчих (розшукових) дій та НСРД; здійснення приводу; інформування про наслідки ОРЗ, а також про нові епізоди протиправної діяльності особи; здійснення розшуку підозрюваних осіб; застосування заходів безпеки до учасників кримінального провадження. Непроцесуальними (організаційно-тактичними) формами взаємодії визначено: створення та діяльності СОГ; спільне планування роботи під час досудового розслідування; взаємне консультування; обмін оперативною інформацією; використання оперативно-розшукових обліків; проведення тактичних операцій (стор. 105-113).

Третій розділ дисертації «Проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи

зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв» налічує чотири підрозділи, серед яких, логічно, значиться слідчий огляд, допит свідків, підозрюваних, призначення та проведення експертизи, інші слідчі (розшукові) дії.

Як позитив варто підкреслити, що автором визначено типові об'єкти слідчого огляду у кримінальних провадженнях за ст. 263¹ КК України. Підкреслюється, що необхідною умовою огляду є спільна та узгоджена взаємодія слідчих, працівників оперативних підрозділів та спеціалістів у сфері балістики, вибухотехніки, а також інженерів-комп'ютерних технологій, технологій електрозв'язку (з метою перевірки версії про продаж предметів озброєння шляхом огляду комп'ютерного обладнання) (стор. 129, 178-179).

Заслужують на увагу й рекомендації, що з міркувань забезпечення безпеки свідка доцільним є проведення його допиту під час досудового розслідування в судовому засіданні. Якщо одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб може зашкодити інтересам розслідування, протиріччя слід усунути іншими тактичними засобами, зокрема шляхом проведення додаткових допитів, пред'явлення речових доказів і документів тощо (стор. 141, 179).

Дисертантом слушно акцентовано увагу на доцільності ширшого використання можливостей комплексної експертизи зброї та мистецтвознавчої, одорологічної, фоноскопічної, а також комп'ютерно-технічної експертизи з метою ідентифікації особи на основі дослідження інформації, яка міститься на цифрових носіях інформації (комп'ютерах, гаджетах, мобільних телефонах, смартфонах та ін.) та у «хмарних» сховищах (стор. 112, 163).

Наукове та практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації висновки та пропозиції використані в: практичній діяльності слідчих підрозділів НП України – як рекомендації та пропозиції, що спрямовані на підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії (акт впровадження СВ Шевченківського УП ГУНП у місті Києві від 30.11.2023); освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з навчальних дисциплін «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень» та розробки навчально-методичного забезпечення (лекцій, навчальних посібників, підручників, методичних рекомендацій) (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 01.11.2023 № 89).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Моя відповідь на запитання про стан та якість оприлюднення здобувачем основних результатів дослідження, щодо повноти викладу наукових положень, є позитивною та ствердною. Вельми промовистим є той факт, що починаючи з 2021 року дисертантом велася не лише формальна наукова робота, а здійснювалася щорічно публікація фахових статей, є суттєва динаміка та наступальний рух у підготовці тез та наукових доповідей із участю у міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах, що свідчить про сумлінну авторську позицію та бажання донести до наукової спільноти свої напрацювання та пропозиції.

Основні наукові результати дисертації відображені у 12 наукових публікаціях, серед яких чотири наукові статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук категорії «Б», одна – в іноземному науковому виданні, 7 тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в міжнародних науково-практичних заходах.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ретельного вивчення змісту дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи зміст та наукове значення дисертації, надаючи певні рекомендації Сергію Анатолійовичу по ходу підготовки тексту цієї рецензії, хотілося б звернути увагу на дискусійні моменти, а також зробити певні критичні зауваження до роботи, зокрема:

1. У науковій новизні (стор. 21) зазначено, що «...робота є першим в Україні комплексним дослідженням, в якому розроблено *наукові засади організації розслідування* незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв». Водночас, окрім наукових засад організації розслідування, у комплексному дослідженні дисертанта запропонована криміналістична характеристика кримінального правопорушення, передбаченого ст. 263-1 КК України, тактичні прийоми проведення окремих слідчих (розшукових) дій, проведення тактичних комбінацій та ін., що, на переконання рецензента, краще йменувати *науковими засадами методики розслідування* означених кримінальних правопорушень.

2. Підтримуючи розумне прагнення автора всебічно розкрити усі аспекти проблеми розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 263-1 КК України, та внести відповідні пропозиції, спрямовані на удосконалення процедури проведення окремих слідчих (розшукових) дій, хотілося б почути аргументи на користь твердження науковця щодо використання можливостей пред'явлення впізнання за ознаками голосу та мовлення.

3. Вражає своєю деталізацією та інформативністю емпірична база дослідження, зокрема результати вивчення матеріалів 127 кримінальних проваджень щодо проблемних питань, які складають предмет дисертації (Додаток Б, стор. 224-229). Проте не усі відсоткові показники, які відображені у додатках, використані в основному тексті роботи на підтвердження висловлених дисертантом аргументів.

Загалом зазначені зауваження відображають власну наукову позицію рецензента, а окремі із них можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час захисту дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що дисертація Сергія Анатолійовича Перетятка «Розслідування незаконного виготовлення, переробки чи ремонту вогнепальної зброї або фальсифікації, незаконного видалення чи зміни її маркування, або незаконного виготовлення бойових припасів, вибухових

речовин чи вибухових пристроїв» є самостійним, оригінальним, актуальним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, які несуть сутнісне теоретичне і практичне навантаження та вирішують важливе наукове завдання, що має істотне значення для теорії і практики кримінального процесу та криміналістики.

За кількістю та якістю публікацій, апробацією на науково-практичних заходах, загальним підходом до оформлення та викладу матеріалу (є відповідність наказу МОНУ №40 від 12.01.2017) дисертація відповідає Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що затверджений постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Сергій Анатолійович Перетятко заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:
доцент кафедри кримінального процесу
та криміналістики
факультету № 1 ШФПНП ЛЬВДУВС
кандидат юридичних наук

Богдана СТЕЦИК

16 січня 2024 року

